

PANDANGAN SHAYKH ABDULLAH BIN BAYYAH TENTANG KONSEP KEAMANAN: KAJIAN TERHADAP BUKU *KHITAB AL-AMNI FI AL-ISLAM*

Farah Khaledah Adam

Saiful Islam Nor Mohd Zulkarnain

Mohd Anuar Ramli*

** Jabatan Fiqh dan Usul, Akademi Pengajian Islam, Universiti Malaya*

Abstrak

Pada era globalisasi, isu peperangan dan keganasan menjadi semakin kritikal sehingga menimbulkan ancaman kepada keamanan global. Antara sarjana Islam kontemporari yang menyeru kuat kepada keamanan dan perdamaian ialah Shaykh Abdullah bin Bayyah. Beliau giat mempromosikan keamanan melalui persidangan dan penulisan. Sehubungan itu, kajian ini memfokuskan kepada pandangan Shaykh Abdullah bin Bayyah terhadap konsep keamanan dan isu-isu hukum Islam yang melibatkan keamanan. Bagi mencapai objektif tersebut, pengkaji telah meneliti buku *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafatu al-Tasamuh wa al-Wi'am* yang merupakan subjek utama bagi kajian ini. Data kualitatif yang dikumpulkan dianalisis secara deskriptif. Hasil kajian mendapati, Shaykh Abdullah bin Bayyah mempunyai pandangan tersendiri dalam membincangkan keamanan. Beliau mengemukakan perluasan takrifan jenayah *hirabah* (rompakan), jenayah *bughah* (pemberontakan) dan jenayah melakukan kerosakan sebagai salah satu langkah *counter-ideology* bagi mengekang aktiviti keganasan yang semakin berleluasa pada zaman sekarang.

Kata Kunci: keamanan, faham keganasan, faham pelampau agama, ideologi balas, wasatiyyah

* Penulis untuk dihubungi:

mohdanuar@um.edu.my

eISSN 2636-9257 ©Pusat Dialog Peradaban

Abstract

*In the era of globalization, the issue of war and terrorism are becoming increasingly critical until these pose a threat to global peace. Among the contemporary Islamic scholars who call for peace is Shaykh Abdullah bin Bayyah. He is actively promoting peace through conference and writing. In this regard, this study focuses on the views of Shaykh Abdullah bin Bayyah on the concept of peace and issues of Islamic law involving peace. In order to achieve this objective, the researcher scrutinized the book *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafatu al-Tasamuh wa al-Wi'am*, which was the main subject for this study. Qualitative data collected were analysed using descriptive method. Therefore, the findings show that Shaykh Abdullah ibn Bayyah has his own view in discussing peace. He proposed an extension definition of the crime of hirabah (robbery), crime of bughah (rebellion) and crime of damages as one of the counter-ideological approach to curb the increasingly widespread violence of the day.*

Keywords: *peace, terrorism, religious extremism, counter-ideology, moderation*

Pendahuluan

Keamanan merupakan satu wacana ilmu yang semakin berkembang pasca peristiwa September 2011. Rentetan kemunculan kumpulan dan tindakan keganasan yang bertopengkan agama Islam, para sarjana kontemporer berusaha untuk menolak ideologi keras tersebut dengan mengetengahkan gagasan perdamaian. Antaranya ialah Shaykh Abdullah bin Bayyah yang mengarang buku *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafatu al-Tasamuh wa al-Wi'am*.

Di samping itu, perbincangan konsep keamanan juga dibahaskan secara tidak langsung melalui cabang ilmu fiqh terutama di bawah tema jihad yang merangkumi perbincangan fiqh jinayat. Antara contoh karya tersebut ialah *Fiqh al-Jihad* karya Shaykh Yusuf al-Qardawi yang membawa pemurnian berkenaan jihad dan faham keganasan. Selain itu, terdapat karya-karya daripada tokoh berpengaruh di dunia Islam seperti karya *al-Jihad fi al-Islam: Kaifa*

Tafhamuhu? Wa Kaifa Numarisuhu? yang dikarang oleh Shaykh Muhammad Said Ramadan al-Buti dan *al-Jihad fi al-Islam* karya Shaykh ‘Ali Jumu‘ah. Malah Shaykh Abdullah bin Bayyah juga memiliki karya yang berkaitan iaitu *Maqhum al-Jihad fi al-Islam* dan karya *al-Irhab, al-Taskhis wa al-Hulul* yang membincangkan tentang keganasan dan faham keganasan.

Shaykh Abdullah bin Bayyah antara tokoh sarjana Islam kontemporari yang giat aktif memperjuangkan seruan keamanan melalui penulisan di samping juga aktif mengadakan forum keamanan sama ada di negara Islam mahupun bukan Islam. Hal sedemikian dapat dilihat Shaykh Abdullah bin Bayyah banyak terlibat dengan program anjuran Forum Mempromosi Keamanan dalam Masyarakat Muslim dan beliau sendiri merupakan Presiden kepada forum tersebut. Di samping itu, pengalaman beliau yang pernah menjawat sebagai Menteri pertama Kementerian Hal Ehwal Islam Mauritania menjadikan titik tolak sebagai tokoh yang bergiat di tengah masyarakat.

Namun, pengkaji melihat konsep keamanan yang dibawa oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah masih agak asing dan kurang dibincangkan secara khusus dan terperinci tentang idea beliau. Kekurangan perbincangan ini dilihat atas beberapa faktor. Pertama, karya-karya Shaykh Abdullah bin Bayyah tidak masyhur dan masih kurang dibincangkan dalam kalangan masyarakat mahupun ahli akademik menyebabkan tiada publisiti walaupun tema perjuangan beliau berkenaan keamanan diterima di peringkat antarabangsa sama ada oleh muslim atau bukan Islam bahkan diiktiraf dalam senarai tokoh muslim yang berpengaruh di dalam dunia Islam dari tahun 2009 sehingga kini dalam senarai 30 tokoh Islam yang teratas daripada 500 orang. Pada tahun 2016 beliau menduduki tangga ke-23 dan naik ke kedudukan ke-9 pada tahun 2018 (Al-Khraisha, 2018).

Selain itu, faktor penggunaan bahasa Arab dalam laras bahasa yang tinggi juga dilihat sebagai salah satu faktor kurangnya perbincangan dan perbincangan terhadap karya beliau. Hal ini kerana, seperti diketahui, Shaykh Abdullah bin Bayyah juga merupakan seorang pakar bahasa dan sastera, jadi kepakaran dan kelebihan yang ada itu, akan mempengaruhi corak penulisannya. Sebagai contoh, karya beliau yang bertajuk *Amali al-Dilalat wa Majali al-Ikhtilafat* ialah sebuah karya yang mempunyai perbincangan yang

tinggi berkenaan maqasid al-syariah dengan menggabungkan pelbagai sudut pandang para fuqaha tentang ilmu ini. Begitu juga dengan karya beliau yang berjudul *Mashahid min al-Maqasid* yang turut membincangkan ilmu maqasid al-syariah. Perbincangan dalam buku ini bukanlah satu perbincangan yang ringan dan boleh difahami oleh semua lapisan masyarakat dengan mudah kerana melibatkan wacana dalam disiplin ilmu peringkat lanjutan.

Kebanyakan karya Shaykh Abdullah bin Bayyah, sasarannya adalah bukan kepada orang awam mahupun orang yang baru berjinak dalam mengenali disiplin ilmu Islam. Sebaliknya, karya Shaykh Abdullah bin Bayyah sesuai untuk pembacaan dan kajian bagi golongan yang telah mempunyai asas dalam ilmu agama dan mempunyai asas Bahasa Arab yang baik. Jadi, keadaan ini menjadi antara faktor kurangnya pengetahuan dan makluman orang awam terhadap karya beliau.

Shaykh Abdullah bin Bayyah mempunyai peranan yang signifikan dalam mempromosikan keamanan sejagat serta dianggap sebagai tokoh Islam semasa yang beraliran sederhana serta dihormati oleh pelbagai aliran dalam Islam (Al-Khraisha, 2018). Antara karya beliau yang membincangkan tentang keamanan ialah *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqqafatu al-Tasamuh wa al-Wi'am*. Justeru, keamanan ialah satu topik yang penting pada masa kini. Melihat kepada peperangan dan keganasan yang berlaku khususnya di negara-negara Arab dan di negara minoriti Muslim, ia memerlukan kepada satu penyelesaian tindakan yang bersifat harmoni bagi menangani isu ini. Hal ini kerana, jika dibiarkan tanpa sebarang tindakan dan langkah pencegahan, peratus kerosakan dan kehilangan nyawa akan semakin meningkat serta manusia akan saling berbunuhan tanpa sedikit pun rasa belas kasihan. Sedangkan perkara ini dilarang sama sekali dalam Islam (Ramli et al. 2018). Oleh itu, kajian ini menjelaskan latar belakang Shaykh Abdullah bin Bayyah, karya beliau, *Khitab al-Amn fi al-Islam* dan pandangan beliau tentang konsep keamanan.

Biografi Shaykh Abdullah bin Bayyah

Nama penuh beliau ialah Shaykh al-Allamah Abdullah bin Shaykh al-Mahfuz bin Bayyah. Shaykh Abdullah bin Bayyah dilahirkan

pada tahun 1935 di Wilayah Tambda, Timur Mauritania yang terletak di barat laut Afrika. Kini beliau telah menjangkau usia 83 tahun (Bayyah, 2018).

Shaykh Abdullah bin Bayyah dibesarkan dalam keluarga yang mementingkan agama dan akademik. Buktinya, ayah beliau sendiri Shaykh Mahfuz bin Bayyah merupakan guru pertama yang telah mengajarkan ilmu syariah, bahasa Arab dan al-Quran sewaktu beliau kecil kemudiannya menghantar beliau melanjutkan pelajaran bidang kehakiman di Tunisia (Islam Affairs, 2015). Pendedahan dan penguasaan Shaykh Abdullah bin Bayyah terhadap keilmuan Islam adalah kukuh kerana guru beliau, Shaykh Mahfuz bin Bayyah merupakan seorang sarjana Afrika Barat yang pakar fiqh Maliki di zamannya. Shaykh Mahfuz merupakan Ketua Persidangan Ulama Mauritania pertama yang ditubuhkan pasca kemerdekaan negara Mauritania (Rahmah, 2018).

Setelah menamatkan pengajian di Tunisia, Shaykh Abdullah bin Bayyah pulang ke tanah air dan beliau dilantik memegang jawatan sebagai Ketua Hakim Syar'ī di Kementerian Kehakiman. Kemudian beliau menjawat jawatan sebagai Naib Presiden Mahkamah Rayuan, setelah itu menjadi Naib Presiden Mahkamah Agung dan kemudian menjadi Ketua Jabatan Perundangan Islam (Naquiddin, 2016).

Kini, Shaykh Abdullah bin Bayyah memegang jawatan Presiden bagi *Muntada Ta'ziz al-Silmi Fi al-Mujtama'at al-Muslimati* atau *Forum Promoting Peace in Muslim Societies* dan bergiat aktif mempromosikan tema keamanan terhadap pelosok dunia sama ada di negara muslim atau sebaliknya (Forum For Promoting Peace In Muslim Societies, 2017).

Latar Belakang Pendidikan

Meninjau daripada skop yang lebih luas, ketokohan dan keilmuan Shaykh Abdullah bin Bayyah ialah hasil daripada latar belakang pengajian yang tersusun dan bersistematik. Hasilnya membentuk keserjanaan Shaykh Abdullah bin Bayyah yang mampu menguasai khazanah ilmu turath dan permasalahan semasa pada zaman ini.

Pada peringkat permulaan, Shaykh Abdullah bin Bayyah mendapat pendidikan daripada bapanya sendiri iaitu Shaykh Mahfuz bin Bayyah di pondok atau *mahzarah* yang didirikan oleh

bapanya sendiri. Kemudian, beliau mendalami ilmu bahasa Arab dengan al-Allamah Muhammad Salim ibn al-Shin. Seterusnya turut mendapat didikan daripada Shaykh Bayyah al-Salik al-Masumi dalam ilmu ulum al-Quran (Bayyah, 2018).

Peringkat ini merupakan penguasaan beliau dalam sumber teras keilmuan Islam seperti bahasa Arab, balaghah, syair-syair Arab yang masyhur pada zaman sebelum Islam dan sebagainya. Beliau turut mendalami ilmu-ilmu seperti fiqh, ulum al-Quran, teori undang-undang serta turut menghafal al-Quran dengan menguasai sepuluh jenis qiraat yang masyhur dan segala ilmu syariah (Forum For Promoting Peace In Muslim Societies, 2017).

Pengajian Shaykh Abdullah bin Bayyah diteruskan lagi ke peringkat yang lebih tinggi. Beliau melanjutkan pengajian dalam bidang undang-undang di Fakulti Undang-undang di Tunisia. Beliau turut menjalani latihan kehakiman sebagai persediaan untuk pelaksanaan sistem kehakiman di Mauritania. Walaupun menjalani latihan pada umur yang masih muda iaitu dalam lingkungan awal 20-an, Shaykh Abdullah berjaya menamatkan pengajian dengan cemerlang (Bayyah, 2018).

Pengalaman Kerjaya dan Jawatan

Setelah menamatkan pengajian di Tunisia, Shaykh Abdullah bin Bayyah menyandang beberapa jawatan penting dalam pentadbiran Mauritania. Antara jawatan yang pernah disandang oleh beliau adalah seperti yang tersenarai dalam Jadual 1 (al-Multaqa al-Fiqhi, 2017).

Jadual 1

Senarai jawatan yang pernah disandang oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah

Senarai Jawatan

Hakim di Mahkamah Tinggi Republik Islam Mauritania
Ketua Urusan Syariah di Kementerian Kehakiman

Timbalan Presiden Mahkamah Rayuan

Perunding Utama tentang Hal Ehwal Agama di Republik Islam
Mauritania

Menteri pertama Kementerian Hal Ehwal Islam. Shaykh
Abdullah bin Bayyah sendiri yang mencadangkan penubuhan
kementerian ini yang mana kemudiannya beliau dilantik
memegang jawatan ini.

Menteri Pendidikan Asas dan Hal Ehwal Agama

Menteri Sumber Manusia dalam masa yang sama memegang
jawatan Timbalan Perdana Menteri

Menteri Pembinaan dan Organisasi Parti Nasional. Kementerian
ini berfungsi untuk mengawasi Kementerian Penerangan dan
Kebudayaan, Kementerian Belia dan Sukan, Kementerian Hal
Ehwal Islam dan Kementerian Perkhidmatan Pos dan
Komunikasi.

Profesor pengajian pascasiswazah di Universiti King Abdul
Aziz, Jeddah

Presiden Forum Mempromosi Keamanan dalam Masyarakat
Muslim

Pengerusi Yayasan Al-Muwatta yang berpusat di Abu Dhabi

Pengerusi Lembaga Pengarah Pusat Global Pembaharuan dan Rasionalisasi yang berpusat di London

Pengerusi Jawatankuasa Syariah Majlis Kewangan Islam Perancis

Ahli Majlis Tertinggi di Pusat Pengajian Maqasid Syariah, United Kingdom

Ahli Lembaga Penasihat Tertinggi Yayasan Tabah di Abu Dhabi

Ahli Pertubuhan Amal Islam Antarabangsa di Kuwait

Ahli Institut Al-Bayt, Jordan

Ahli Persidangan Dunia Islam di Karachi

Ahli Majlis Fatwa dan Penyelidikan Eropah

Mantan Naib Presiden Kesatuan Ulama Muslimin Sedunia

Karya Penulisan

Shaykh Abdullah bin Bayyah bukan sahaja aktif menyampaikan idea dan gagasan yang dipromosikan melalui forum-forum serta persidangan, bahkan beliau merupakan sarjana yang turut menyebarkan gagasan ideanya menerusi penerbitan buku dan makalah. Setelah berkhidmat bersama kerajaan Mauritania dan menjawat beberapa jawatan penting, Shaykh Abdullah mengambil keputusan untuk meninggalkan arena politik. Tumpuan serta fokus Shaykh Abdullah bin Bayyah beralih kepada bidang penulisan dan pengajaran (Forum For Promoting Peace In Muslim Societies, 2017).

Secara umumnya, hasil karya beliau meliputi pelbagai cabang ilmu Islam seperti usul al-fiqh, fiqh minoriti, maqasid Syariah, muamalat, fatwa dan sebagainya. Antara karya-karya masyhur

Shaykh Abdullah bin Bayyah adalah seperti yang tersenarai dalam Jadual 2 (Bayyah, 2018).

Jadual 2

Senarai Hasil Karya Shaykh Abdullah bin Bayyah

Karya-Karya Shaykh Abdullah bin Bayyah

Taudi' Aujah Ikhtilaf al-Aqwal fi Masa'il min Muamalat al-Amwal.

Mashahid min al-Maqasid.

Maqasid al-Muamalat wa Marasid al-Waqi'at.

Hiwar an Bu'd Haula Huquq al-Insan fi al-Islam.

Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafat al-Tasamuh wa al-Wi'am.

Amali al-Dilalat wa Majali al-Ikhtilafat.

Sadd al-Dhara'i' wa Tatbiqatuhu fi Majal al-Muamalat.

Fatawa Fikriah.

Itarat Tajdidiyah fi Huqul al-Usul.

Tanbih al-Maraji' 'ala Ta'sil Fiqh al-Waqi'.

'Alaqah Maqasid al-Shari'ah bi Usul al-Fiqh.

Sina'ah al-Fatwa wa Fiqh al-Aqalliyyat.

Athar al-Maslahah fi al-Waqf.

Al-Burhan.

Al-Irhab: al-Tashkhis wa al-Hulul.

Dalil al-Maridh Lima Lahu 'Inda min al-Ajr al-'Aridh.

Adab al-Ikhtilaf.

Al-Bahth Haula al-Rukyah wa al-Hisab li Ithbat al-Saum wa al-Iftar.

Jalb al-Masalih wa Dar'u al-Mafasid fi al-Ta'awun al-Iklimi wa al-Duwali.

Mafhum al-Jihad fi al-Islam.

Waraqah Haul al-Irhab.

Ma'ayir al-Wasatiyah fi al-Fatwa.

Min Dawabit al-I'jaz al-'Ilmi.

Al-Hukm al-Shar'i fi Ba'di 'Amaliyat al-Bursah.

Ma'alim wa Dawabit al-Tawasul Ma'a al-Akhar wa Wasa'iluhu wa 'Aliyatuhu.

'Irdh li Muhadarah al-Maqasid fi al-Shari'ah.

Berdasarkan karya yang disenaraikan dalam Jadual 2, jelas membuktikan bahawa Shaykh Abdullah bin Bayyah bukan sahaja seorang sarjana yang ensiklopedik, bahkan beliau mampu menguasai dan memahami pelbagai disiplin ilmu yang lain sehingga dapat menghasilkan berbagai-bagai karya yang tersendiri.

Sumbangan dalam Mempromosikan Keamanan

Penglibatan Shaykh Abdullah bin Bayyah menyumbang banyak kepada seruan keamanan dan kesederhanaan dalam beragama. Beliau merupakan pengasas dan presiden kepada Global Center for Renewal and Guidance. Pertubuhan ini berperanan sebagai pemikir dalam menyusun strategi serta mencari penyelesaian kepada masalah intelektual dan rohani yang dihadapi oleh umat Islam seluruh dunia. Ketokohan Shaykh Abdullah bin Bayyah sebagai seorang pemikir kontemporari yang kreatif dan mampu menguasai teks turath Islam dengan baik menjadikannya sebagai seorang sarjana yang mampu memberi penyelesaian yang terbaik kepada permasalahan semasa (Forum For Promoting Peace In Muslim Societies, 2017).

Beliau turut mengadakan jelajah bersama delegasi ke Senegal, Mauritania dan Maghribi yang bertujuan untuk

mempromosikan dengan lebih lanjut tentang peri pentingnya menangani isu faham pelampau dengan pendekatan keamanan dan perdamaian kepada masyarakat Afrika. Perbincangan ini diperkukuhkan lagi dengan menjalin kerjasama bersama Kesatuan Afrika untuk menganjurkan persidangan bagi menyelesaikan isu pertempuran antara umat beragama yang berlaku di Republik Afrika Tengah. Persidangan ini turut merangka strategi jangka panjang bagi mengatasi kemelut berkenaan (Forum For Promoting Peace In Muslim Societies, 2017).

Melihat dalam konteks yang lebih luas, antara sumbangan terbesar Shaykh Abdullah bin Bayyah kepada dunia Islam adalah dengan menganjurkan Forum Mempromosikan Keamanan dalam masyarakat Islam atau lebih dikenali sebagai *Muntada Ta'ziz al-Silm*. Forum yang dipengerusikan sendiri oleh beliau. Ia disertai lebih daripada 250 orang ulama dan pemikir Islam. Forum yang berpangkalan di Abu Dhabi ini dianjurkan secara tahunan bermula dari tahun 2014. Penganjuran kali yang keempat adalah pada tahun 2017 yang berlangsung pada 12-13 Disember 2017 di Abu Dhabi (Rahmah, 2018).

Tujuan penganjuran forum ini adalah untuk mewujudkan kembali nilai-nilai Islam yang selaras dengan keamanan dan perdamaian. Di samping itu, forum ini bertujuan untuk menangani isu-isu kritikal yang dihadapi pada masa kini selain membetulkan konsep yang bertentangan dengan ajaran Islam yang benar. Selain itu, forum ini juga berobjektifkan bagi mencari penyelesaian untuk menangani fatwa-fatwa kontemporari yang tidak relevan dengan senario semasa.

Kesinambungan daripada persidangan Forum Mempromosikan Keamanan ini, tertubuhnya *Majlis Hukama al-Muslimin* yang dianggotai oleh para ulama muktabar yang boleh menyumbang idea bagi menangani pemikiran pelampau dan penganas. Majlis ini diketuai oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah sendiri bersama Shaykh al-Azhar, Dr. Ahmad Tayyib dan berpangkalan di Abu Dhabi (Naqiuddin, 2016). Penubuhan Majlis ini beroperasi atas beberapa objektif:

- i. Mengenal pasti keutamaan bagi umat menurut perspektif syariat demi menguatkan nilai keamanan sejagat.

- ii. Memperkuat jalinan kasih sayang antara pelbagai agama, kaum dan mazhab demi mewujudkan kestabilan dan keamanan.
- iii. Berusaha mencari jalan keluar kepada krisis yang melanda negara-negara Islam.
- iv. Memperkuat lagi semangat kasih sayang, dialog dan manhaj kesederhanaan.
- v. Mengenal pasti ajaran melampau yang terpesong daripada fahaman Islam yang benar dan sering menjadi pegangan kumpulan pengganas serta menjawab segala penyelewengan dan suibah mereka.

Karya *Khitab al-Amn fi al-Islam*

Salah satu karya masyhur Shaykh Abdullah bin Bayyah yang menjadi rujukan penting dalam literatur keamanan dalam Islam ialah *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafat al-Tasamuh wa al-Wi'am* iaitu tuntutan keamanan dalam Islam serta budaya toleransi dan harmoni. Buku berbahasa Arab setebal seratus muka surat ini dikarang sendiri oleh Shaykh Abdullah dengan tujuan menyebarkan nilai keamanan dan kemanusiaan kepada manusia sejagat. Pengkaji menggunakan karya *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafat al-Tasamuh wa al-Wi'am* cetakan pertama iaitu pada tahun 1999 Masihi bersamaan 1419 Hijrah. Buku ini hanya mempunyai satu jilid.

Secara asasnya, buku ini dimulai dengan mukadimah daripada Shaykh Abdullah bin Bayyah, disusuli dengan lima bab utama dan diakhiri dengan penutup yang menyimpulkan secara menyeluruh berkenaan konsep keamanan serta kepentingan mencapainya. Perbahasan dalam buku ini diulas dengan mendatangkan ayat-ayat hukum, hadis-hadis Nabi Muhammad SAW dan juga pendapat ulama salaf sebagai pengukuh hujah yang dibawa.

Pada bahagian mukadimah, fokusnya lebih tertumpu kepada sebab dan tujuan penulisan buku ini iaitu memberi kesedaran akan kepentingan keamanan. Ringkasnya, ruang perbahasan buku ini berkisar kepada empat perbincangan utama yang ingin ditekankan oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah. Ia meliputi kepentingan keamanan kepada individu dan masyarakat, kedudukan syariat

Islam tentang keamanan dan kaitannya dengan iman serta cabaran untuk mencapai keamanan pada masa kini yang terdedah kepada pelbagai bentuk keganasan dan jenayah. Pada akhir pengenalan buku ini, Shaykh Abdullah menegaskan sesiapa yang beramal dengan Islam melalui tingkah laku dan kepercayaan, nescaya dia tidak akan sesekali melakukan sesuatu yang boleh menjejaskan keamanan. Begitu juga sekiranya setiap umat manusia bermula daripada peringkat individu, masyarakat dan negara, jika semuanya patuh kepada asas ketetapan Islam, maka akan tersebar keamanan, ketenangan dan kelapangan dalam kehidupan seharian.

Pada bab pertama, Shaykh Abdullah memulakan perbincangan dengan menghuraikan definisi keamanan. Menurut beliau, keamanan ialah lawan kepada ketakutan. Keamanan merujuk kepada keadaan bebas daripada berlakunya perkara yang tidak diingini pada masa akan datang. Pada bab ini juga, turut dibincangkan kaitan di antara keamanan dan maqasid syariah bahawa keamanan merupakan sebahagian daripada maqasid syariah yang perlu dijaga oleh setiap manusia. Selain itu, termasuk dalam perbincangan bab pertama juga adalah berkenaan keamanan dan kaitannya dengan syarat taklif sesuatu ibadat dan urusan muamalat. Turut diberi penekanan ialah kepentingan kesatuan dalam masyarakat bagi memupuk dan mencapai keamanan. Hal ini kerana sesuatu perkara yang membawa kebaikan tidak akan mampu dilaksanakan dalam keadaan yang tidak aman. Jadi, keamanan ialah satu unsur yang paling penting dalam sesebuah negara di bawah bidang kuasa pemerintah.

Pada bab kedua, perbincangan diteruskan lagi dengan memfokuskan persoalan keamanan dalam ruang lingkup kebudayaan. Menurut Shaykh Abdullah bin Bayyah, budaya aman dan tenang dalam masyarakat hanya akan wujud dengan adanya penetapan nilai dan batasan etika bagi mencapai keamanan dalam jiwa manusia sekaligus mengelakkan kezaliman.

Pada bab ketiga, Shaykh Abdullah bin Bayyah membawakan perbincangan tentang pensyariatian jenayah Islam dengan memberi gambaran umum tujuan hukuman dalam Islam dan perbezaannya dengan hukuman barat. Kemudian, perbincangan dikhususkan lagi kepada bentuk-bentuk jenayah yang melibatkan masyarakat secara umum yang akhirnya mengakibatkan kemusnahan. Beliau

mendatangkan perbahasan dalam kalangan ulama empat mazhab utama.

Pada bab keempat, penekanan diberikan oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah tentang keamanan dua Tanah Suci iaitu Makkah al-Mukarramah dan Madinah al-Munawwarah serta keamanan dalam mengerjakan haji. Menurut Shaykh Abdullah, kedua-dua keamanan tersebut tidak akan dapat dicapai kecuali dengan komitmen dan penglibatan pemerintah.

Manakala bab yang terakhir iaitu bab kelima, memfokuskan dua isu. Isu yang pertama merujuk kepada cabaran dalam mencapai dan mengekalkan keamanan pada zaman sekarang. Manakala isu yang kedua pula ialah seruan dan cadangan Shaykh Abdullah bin Bayyah untuk melaksanakan agenda keamanan dan perdamaian secara kolektif. Hal ini merujuk kepada penglibatan daripada semua pihak dan negara dalam menjayakan gagasan ini demi menjamin keamanan sejagat.

Konsep Keamanan Menurut Shaykh Abdullah bin Bayyah

Istilah aman berasal daripada Bahasa Arab yang terbina daripada gabungan huruf *alif*, *mim* dan *nun* yang kemudiannya menjadi akar kata *al-amn* yang membawa maksud keamanan. Menurut Al-Raghib al-Asfahani (2009), asal bagi maksud *al-amn* atau keamanan adalah ketenangan diri dan hilangnya rasa takut. Pada asalnya, perkataan *al-amn*, *al-amanah* dan *al-aman* ialah perkataan dalam bentuk kata nama terbitan. *Al-Amn* boleh membawa dua maksud iaitu keadaan manusia hidup dalam keadaan aman dan kadangkala juga membawa maksud sesuatu yang manusia yakini ke atasnya. Selain itu, menurut Abu alHusain Ahmad bin Faris bin Zakaria (1979), *al-amn* berasal daripada huruf *hamzah*, *mim* dan *nun* yang merujuk kepada dua maksud. Pertamanya membawa maksud ketenangan hati, manakala yang kedua merujuk kepada sifat amanah iaitu jujur.

Bertitik-tolak daripada perkataan dalam Bahasa Arab ini, kemudian *al-amn* dijadikan satu istilah yang diterima dalam Bahasa Melayu. Aman ditakrifkan sebagai tidak ada sesuatu yang membahayakan atau menakutkan. Aman juga turut membawa maksud keadaan yang tenteram dan sentosa (Kamus Dewan, 2005). Manakala perkataan keamanan merujuk kepada keadaan yang

aman, kesentosaan, ketenangan dan ketenteraman. Perkataan aman dalam Bahasa Inggeris disebut sebagai *peace*. Apabila diterjemah kepada Bahasa Inggeris, *peace* menjadi satu istilah yang tersendiri yang mempunyai pelbagai tafsiran makna. *English Oxford Living Dictionaries* membahagikan keamanan kepada tiga definisi utama. Pengkaji hanya menukilkan definisi pertama dan kedua kerana berkaitan perbincangan. Definisi pertama merujuk kepada *freedom from disturbance; tranquility* iaitu satu keadaan bebas daripada segala gangguan. Definisi kedua dilihat dalam konteks perkaitannya dengan peperangan iaitu *a state or period in which there is no war or a war has ended*. *Peace* bermaksud satu tempoh yang tiada peperangan atau peperangan telah berakhir. Keamanan dalam konteks ini turut ditakrifkan sebagai *a treaty agreeing peace between warring states* iaitu satu perjanjian mempersetujui keamanan di antara negara-negara yang berperang.

Hasil daripada takrifan di atas, pengkaji dapat simpulkan bahawa titik persamaan di antara ketiga-tiga definisi tersebut adalah istilah aman merujuk kepada satu keadaan yang damai, tenang dan tenteram. Hal ini bermaksud, dengan adanya keamanan, tidak akan wujud bersamanya keadaan peperangan, keganasan, konflik, pergaduhan dan permusuhan. Keamanan juga membawa erti satu keadaan yang bebas daripada segala bahaya, baik terhadap nyawa mahupun harta. Selain itu, keamanan juga bererti bebas daripada segala gangguan fizikal dan mental.

Daripada sudut istilah *siyasah*, menurut Mustafa Mahmud Manjud (1996) keamanan ini secara dasarnya meliputi banyak pengertian. Disebabkan skop perbincangan definisi keamanan adalah luas, jadi perlunya kepada pembatasan maksud supaya keamanan itu dapat difahami dalam konsepnya yang sebenar. Menurut beliau lagi, ahli bahasa menyimpulkan himpunan maksud bagi keamanan adalah merujuk kepada hilangnya rasa takut. Definisi ini juga adalah sama seperti definisi yang diberikan oleh al-Asfahani iaitu asal bagi keamanan itu ialah ketenangan hati dan hilangnya rasa takut.

Menurut Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999), keamanan ialah satu unsur penting dalam diri manusia. Dengan itu, beliau mengaitkan konsep keamanan dengan lima *daruriyat* dalam *maqasid syariah* yang utama iaitu menjaga agama, nyawa, akal, harta dan keturunan. Penjagaan kepada lima perkara ini akan

membawa kepada penjagaan keamanan. Di samping itu, beliau juga turut mengaitkan keamanan dengan syarat dipertanggungjawabkan sesuatu ibadat. Ini bermaksud, apabila nyawa, harta dan keturunan manusia terjamin dan aman, maka mereka mampu menjalankan ibadat dengan baik dan sempurna. Menurut beliau lagi, syarat utama untuk mencapai kenikmatan hidup bermasyarakat adalah dengan mewujudkan suasana yang aman pada persekitaran sehingga mampu bertukar manfaat dan bermuamalat dengan baik. Selain itu, persekitaran itu juga akan mewujudkan hubungan kasih sayang dan tolong-menolong dalam kalangan masyarakat baik di antara yang kuat dan lemah, mahupun yang kecil dan besar.

Menerusi konsep keamanan juga, sesebuah negara akan mampu mencapai kemajuan baik daripada sudut ekonomi, pentadbiran, pendidikan dan hubungan antarabangsa yang merupakan komponen dalam pembinaan tamadun sesebuah negara. Disebabkan asas inilah, Islam menganjurkan sikap toleransi, kasih sayang, kerjasama, perpaduan dan kesatuan yang akan menyumbang kepada keamanan. Hasil daripada kerjasama antara masyarakat ini akan wujudnya organisasi sosial yang akan menyumbang kepada keamanan global dan sejagat.

Hal ini memperkukuhkan lagi kenyataan bahawa agama merupakan faktor utama bagi kualiti pencapaian sesebuah tamadun. Ia menekankan prinsip-prinsip penghayatan nilai kemanusiaan sehingga mampu menentukan kualiti manusia baik di peringkat individu mahupun kehidupan secara kolektif (Osman, 2017). Oleh itu, konsep keamanan Islam yang dibawa oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah mampu membawa natijah ke arah pembinaan tamadun yang mementingkan kestabilan politik, ekonomi, sosial serta persekitaran manusia dan setempat.

Isu-isu Hukum Islam yang Berkaitan Keamanan

Berdasarkan karya *Khitab al-Amn fi al-Islam*, pengkaji mendapati wujud beberapa isu hukum Islam yang dibawa oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) yang berkaitan dengan konsep keamanan. Hasil daripada penelitian, antara isu yang dibawa adalah berkaitan bab jenayah dan ibadat. Jika diteliti dalam bab jenayah, Shaykh Abdullah mendatangkan isu berkenaan jenayah *hirabah*

(rompakan), *bughah* (pemberontakan) dan jenayah kerosakan di muka bumi. Daripada tiga isu yang diberi, dua daripadanya iaitu rompakan dan pemberontakan ialah contoh yang diterima oleh semua mazhab manakala jenayah kerosakan di muka bumi ialah pandangan khusus dalam mazhab Maliki sahaja. Seterusnya, dalam bab ibadat, Shaykh Abdullah bin Bayyah mendatangkan satu isu hukum Islam iaitu berkenaan keamanan dalam mengerjakan ibadat haji. Perbincangan ini dibahaskan dalam fasal keempat iaitu berkenaan ruang geografi keamanan. Dalam kajian ini, pengkaji hanya membataskan aspek jenayah sahaja kerana melibatkan unsur-unsur yang boleh menggugat keamanan masyarakat.

Isu-isu dalam Bab Jenayah

Jenayah Hirabah (rompakan)

Perbincangan tentang jenayah *hirabah* dalam karya ini didatangkan dalam bentuk perbahasan antara empat mazhab yang utama iaitu Hanafi, Maliki, Syafi'i dan Hanbali. Perbahasan ini meliputi definisi hirabah, unsur-unsur penting dalam jenayah hirabah, bentuk-bentuk hukuman serta kaitannya dengan kemaslahatan keamanan masyarakat (Bayyah, 1999).

Menurut mazhab Hanafi dan Hanbali, *hirabah* ditakrifkan sebagai satu golongan perompak yang menyerang sesuatu kumpulan atau individu dengan menggunakan senjata, di padang pasir dan merampas harta-harta mereka. Pandangan ini turut diterima dalam mazhab Syafi'i dengan tambahan syarat iaitu dengan jelas menggunakan senjata, tetapi tidak mensyaratkan jenayah tersebut hanya berlaku di padang pasir. Serangan bersenjata dikira sebagai *hirabah* jika memenuhi kriteria walaupun tidak dilakukan di padang pasir.

Pentakrifan mazhab Maliki lebih umum bahawa *hirabah* adalah perbuatan menghalang manusia daripada melaksanakan urusan. Hal ini, menurut mazhab Maliki, memadai dengan perbuatan menghalang atau mengganggu ketenteraman orang ramai tanpa perlu kepada ciri-ciri lain seperti yang disyaratkan dalam mazhab Hanafi, Syafi'i dan Hanbali. Oleh itu, dapat dilihat di sini bahawa mazhab Maliki lebih meluaskan takrifan dan konsep jenayah *hirabah* berbanding tiga mazhab yang lain.

Di samping mendatangkan definisi *hirabah* bagi setiap mazhab, Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) turut mendatangkan lima sifat lain yang membolehkan sesuatu perbuatan tersebut dikira sebagai jenayah *hirabah*. Ini bererti, kesemua lima sifat ini memadai untuk diiktiraf perbuatan tersebut sebagai jenayah *hirabah*.

1. Perompak tersebut mestilah mengambil harta sama ada harta orang muslim atau bukan muslim (yang mempunyai perjanjian dengan negara Islam) dengan cara yang tidak memungkinkan bagi pihak mangsa untuk mengelak daripada memberi harta tersebut.
2. Perompak memberikan sesuatu yang memabukkan atau dadah sebelum mengambil harta mereka.
3. Menculik kanak-kanak untuk dijadikan sebagai tebusan bagi mengugut waris mereka supaya diberikan harta.
4. Melakukan serangan pada waktu siang atau malam di jalan atau lorong yang sempit atau memasuki rumah mangsa dan membunuh penghuni rumah untuk mengambil harta mereka.
5. Melakukan serangan dengan kekuatan dan kekerasan serta mempunyai sifat-sifat yang dinyatakan di atas, dikira sebagai jenayah *hirabah*.

Oleh itu, daripada huraian takrifan di atas, Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) menyimpulkan jenayah *hirabah* dalam satu unsur asas iaitu menakutkan orang dalam perjalanan serta mengganggu keselamatan manusia dengan cara menyerang mereka dalam bentuk yang luar daripada kebiasaan. Serangan tersebut berlaku sama ada di rumah mereka, jalan atau lorong yang sempit dan ditinggalkan kemudian merompak harta, ataupun dengan cara memberi dadah serta benda yang memabukkan sebelum mengambil harta mereka. Rentetan itu, jenayah *hirabah* ini dianggap sebagai jenayah am kerana melibatkan ancaman dan menggugat keamanan masyarakat. Justeru, hukuman yang ditetapkan kepada jenayah ini juga adalah setimpal dan bertepatan dengan jenayah tersebut.

Jika dilihat dalam konteks hukuman, terdapat perbezaan pendapat dalam kalangan fuqaha terhadap ketetapan hukuman bagi jenayah *hirabah*. Perbezaan pendapat tersebut terbahagi kepada dua iaitu pendapat jumhur dan pendapat mazhab Maliki. Menurut jumhur, ketetapan hukuman bagi jenayah *hirabah* adalah wajib

mengikuti turutan seperti yang disebut dalam al-Qur'an Surah al-Ma'idah 5:33:

Sesungguhnya balasan orang-orang yang memerangi Allah dan Rasul-Nya serta melakukan bencana kerosakan di muka bumi ialah dengan dibalas bunuh (kalau mereka membunuh sahaja dengan tidak merampas), atau dipasung (kalau mereka membunuh dan merampas), atau dipotong tangan dan kaki mereka bersilang (kalau mereka merampas sahaja), atau dibuang negeri (kalau mereka hanya mengganggu ketenteraman umum).

Ini bermaksud, bagi individu atau kumpulan yang melakukan jenayah *hirabah*, wajib bagi mereka hukuman bunuh jika mereka membunuh, dipasung jika membunuh dan merampas harta, dipotong kaki dan tangan secara bersilang sekiranya merampas harta sahaja dan dibuang negeri jika sekadar menakut-nakutkan tanpa melakukan sebarang serangan. Mazhab Maliki pula melihat kepada penetapan hukuman adalah bersifat pilihan, bukan wajib mengikut turutan. Pilihan ini bergantung kepada ijthad hakim dan pemerintah dengan pertimbangan mampu membawa masalah dan kebaikan serta menolak kemudaratan.

Hasil daripada perbincangan definisi di atas, Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) menyimpulkan bahawa jenayah *hirabah* ini sebagai satu jenayah yang bersifat am kerana jenayah ini memudaratkan masyarakat dan menggugat keamanan serta keharmonian masyarakat awam.

Jenayah Bughah (Pemberontakan)

Shaykh Abdullah bin Bayyah memulakan perbincangan tentang jenayah *bughah* dengan mendatangkan definisi daripada Ibn Qudamah dan jumhur fuqaha. Menurut pendapat jumhur fuqaha, *bughah* ialah satu golongan yang mempunyai kekuatan mengingkari dan menentang pemerintah yang benar serta tidak taat kepada arahan pemerintah tersebut (Abdullah Bin Bayyah, 1999).

Para fuqaha juga bersepakat terhadap syarat yang membolehkan sesuatu perbuatan dikira sebagai *bughah* iaitu perbuatan mengingkari pemimpin yang benar, mendesak supaya pemimpin tersebut meletak jawatan dan golongan ini mempunyai kekuatan untuk melakukan pemberontakan tersebut. Namun,

mereka berselisih pendapat pada maksud ‘mengingkari pemimpin’. Perbahasan tentang isu ini dibahagikan kepada dua persoalan dan perbincangan utama. Pertama, adakah perbuatan mengingkari tersebut berlaku dengan cara membuat kekecohan serta huru-hara sehingga boleh menggugat keamanan? Bermaksud, dengan jelas menunjukkan penolakan terhadap pemimpin yang sedia ada yang diangkat dan dilantik melalui bai’ah (janji). Persoalan kedua pula adalah adakah memadam pemberontakan itu dengan hanya menzahirkan penolakan tanpa menggugat keamanan?

Justeru, dua persoalan ini membawa kepada perbahasan yang panjang antara ulama setiap mazhab. Secara ringkasnya, ada yang berpendapat mengingkari pemimpin tersebut dimaksudkan sebagai dengan jelas menzahirkan penolakan dengan kekerasan tanpa melakukan sebarang pembunuhan. Manakala ada pendapat daripada mazhab Maliki yang mengatakan bahawa *bughah* mestilah sekumpulan manusia yang mempunyai kekuatan, menentang pemimpin yang sedia ada. Jika yang menentang tersebut hanya sekumpulan kecil seperti dalam lingkungan seorang hingga sepuluh orang, ia tidak dikira sebagai mengingkari pemimpin.

Pengkaji melihat Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) lebih cenderung kepada pandangan mazhab Maliki yang meluaskan konsep *bughah* kepada konteks perbincangan yang lebih luas. Mazhab Maliki juga tidak mensyaratkan pemberontakan dan penolakan terhadap pemimpin tersebut mestilah sehingga pemimpin tersebut meletak jawatan. Akan tetapi, memadam dengan sesiapa sahaja yang mengingkari pemimpin, akan dikira sebagai pemberontak. Secara khusus lagi, pemberontakan (*bughah*) di sisi mazhab Maliki adalah setiap perbuatan mengingkari pemimpin atau timbalannya walaupun pemimpin tersebut tidak adil dan fasiq sama ada perbuatan tersebut dilakukan secara beramai-ramai mahupun seorang individu. Mazhab Maliki juga tidak mengambil kira sama ada pemimpin tersebut meletak jawatan atau tidak hasil daripada pemberontakan tersebut. Oleh itu, hasil daripada perbuatan ini, pemberontak akan dikenakan hukuman bunuh atau hukuman yang dilihat sesuai oleh pemerintah berdasarkan pertimbangan masalah dan mafsadah.

Jenayah Kerosakan di Muka Bumi

Perbahasan jenayah kerosakan di muka bumi ini hanya terdapat dalam perbahasan mazhab Maliki. Perbahasan jenayah dalam konteks ini juga tidak meletakkan suatu had atau sempadan kepada pentakrifannya. Ini bermaksud, definisinya diberi secara umum bukan berasaskan kepada konsep komprehensif (*jami'* dan *mani'*). Oleh itu, jenayah kerosakan di muka bumi diertikan sebagai setiap perbuatan yang membawa kepada fitnah dan ketakutan. Jenayah ini membawa kepada penetapan hukuman yang berat berasaskan ijtihad pemerintah (Abdullah Bin Bayyah, 1999).

Berasaskan definisi ini, didatangkan dua contoh jenayah kerosakan di muka bumi. Pertama, sesiapa yang menghalalkan darah dan harta manusia walaupun perbuatan tersebut tidak membawa kepada mengganggu dan menggugat keamanan, contoh ini dikira sebagai jenayah kerosakan di muka bumi. Contoh kedua, pengintip yang mengintip sehingga membawa faedah dan peluang kepada musuh, akan dikenakan hukuman bunuh walaupun pengintip tersebut seorang yang muslim. Dalam permasalahan ini, dikenakan hukuman bunuh kepada pengintip tersebut mengikut mazhab Maliki. Berbeza dengan tiga mazhab yang lain, yang berpendapat pengintip tersebut tidak boleh dibunuh.

Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) turut memasukkan perbincangan tentang keganasan pada bahagian ini. Beliau mentakrifkan keganasan sebagai setiap perbuatan keganasan yang membawa kepada kemudaratan dan mengorbankan nyawa orang awam yang tidak bersalah. Menurut beliau lagi, golongan yang melakukan keganasan ini tiada padanya rasa sayang pada agama dan negara.

Hasil daripada perkembangan ini telah menjadikan keganasan sebagai jenayah hirabah khususnya dalam mazhab Maliki. Hal ini kerana, seperti yang dibincangkan sebelum ini mazhab Maliki telah meluaskan konsep hirabah sehingga menjadikan banyak jenayah dikira sebagai jenayah *hirabah*.

Perkaitan Jenayah Hirabah, Bughah dan Jenayah Kerosakan di Muka Bumi dengan Konsep Keganasan

Menurut Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999), ketiga-tiga jenis jenayah ini hakikatnya berada di bawah *jarimah al-irhab* iaitu dikira sebagai tindakan keganasan. Antara faktor yang menyebabkan Shaykh Abdullah mengkategorikan ketiga-tiga jenayah ini di bawah istilah keganasan adalah kerana semua jenayah ini membawa kepada tergunanya keamanan dan keharmonian hidup manusia.

Shaykh Abdullah bin Bayyah (2007) mentakrifkan keganasan daripada sudut bahasa sebagai perkara yang membawa kesulitan dan ketakutan. Dapat difahami di sini, keganasan merupakan kata lawan kepada keamanan yang bermaksud ketenangan diri dan hilangnya rasa takut. Daripada segi istilah, Shaykh Abdullah mentakrifkan keganasan sebagai perbuatan dan tindakan kekerasan yang membawa kepada kerosakan di muka bumi serta menggugat keamanan. Takrifan ini termasuk segala bentuk jenayah yang disebutkan pada perbincangan jenayah *hirabah* dan *bughah*.

Oleh itu, pengkaji melihat bahawa Shaykh Abdullah bin Bayyah menjadikan keamanan dan keganasan sebagai dua unsur yang berkait namun keadaannya saling bertentangan. Maksudnya, dengan terjaminnya keamanan dan keharmonian dalam hidup masyarakat, maka perbuatan keganasan dan kerosakan dapat dielakkan. Begitu juga sebaliknya, apabila keganasan, peperangan dan kerosakan berleluasa di muka bumi, maka tidak akan wujud keamanan dalam hidup masyarakat dan negara tidak akan menjadi satu tempat yang selamat untuk didiami.

Shaykh Abdullah bin Bayyah bukan sahaja mampu mengaitkan perbincangan tentang keamanan dan keganasan. Bahkan, beliau mampu mendatangkan penyelesaian dengan membawa idea segar yang mampu dilaksanakan bagi menjamin keamanan global dalam dunia hari ini. Sebagai contoh, antara penyelesaian yang paling ditekankan oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah adalah dengan melaksanakan gagasan keamanan secara kolektif. Tujuannya adalah untuk menjamin jaringan keamanan global dan memastikan manusia mampu hidup dalam keadaan tenang dan harmoni walaupun berbeza agama, bangsa, kaum dan kepercayaan. Hal ini kerana melalui gagasan keamanan secara kolektif ini, semua negara

akan bersatu padu dalam mempertahankan negara masing-masing, serta mengelakkan daripada peperangan dan keganasan. Dengan tercapainya keamanan, sesebuah negara akan mengecapi kemajuan baik daripada sudut ekonomi, pentadbiran, politik dan sebagainya.

Antara penyelesaian lain yang turut dikemukakan oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah adalah dengan mengukuhkan keamanan melalui gagasan yang dipimpin oleh beliau serta kerjasama antarabangsa dengan diketuai oleh Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu (PBB). Beliau menekankan bahawa, PBB selaku badan berautoriti pada peringkat global memainkan peranan penting dalam membangunkan peraturan dan undang-undang serta standard tadbir urus yang sesuai. Walaupun peranan PBB sebagai sebuah badan pengaman antarabangsa yang menjaga kemanan secara global, tidak dinafikan terdapat beberapa isu keganasan yang berlaku seperti krisis keganasan etnik di Arakan, Myanmar, usaha PBB untuk menghentikannya adalah masih kurang efektif (Siti Khalijah, 2016). Oleh sebab sedemikian, kerjasama ini berperanan sebagai menambah baik keadaan politik, ekonomi dan sosial serta mencegah keganasan daripada terus berleluasa.

Selain itu, Shaykh Abdullah turut mencadangkan supaya mengutamakan penyelesaian konflik menurut perspektif Islam. Hal ini kerana, menurut Islam, dalam menyelesaikan masalah perlu kepada toleransi, perbincangan, dialog serta membetulkan salah faham terhadap prinsip-prinsip asas dalam Islam yang telah disalah tafsir. Bukannya keganasan ditangani dengan jalan peperangan semata-mata. Shaykh Abdullah juga turut menggesa supaya sama-sama menghulurkan bantuan kepada negara-negara yang tidak berkemampuan dan ditindas.

Seperti yang ditekankan oleh Nor (2017) bahawa konflik yang wujud perlu dihentikan dengan pelbagai cara yang munasabah agar ia tidak terus berpanjangan. Justeru, jelaslah di sini konsep keamanan yang ditekankan oleh Shaykh Abdullah bin Bayyah bukan sahaja mengambil kira suasana dan keadaan setempat. Malah, konsep yang dibawa meliputi keamanan bersifat global dan antarabangsa demi memastikan manusia dapat menjalankan kehidupan baik daripada segi urusan ibadat mahupun muamalat dalam keadaan tenang, aman dan damai.

Penutup

Tuntasnya, perjalanan kehidupan Shaykh Abdullah bin Bayyah serta pengalaman beliau di dalam hal ehwal kenegaraan membentuk keperibadian dan pola pemikiran beliau. Hal ini kerana, melalui keperibadian beliau, gambaran umum terhadap pemikiran beliau tentang konsep keamanan dapat diketahui. Selain itu, melalui karya *Khitab al-Amn fi al-Islam*, dapat difahami bahawa Shaykh Abdullah bin Bayyah melihat keamanan sebagai satu konsep dan perbincangan yang penting pada masa kini. Tambahan pula, karya ini mampu meningkatkan kesedaran manusia, khususnya umat Islam terhadap kepentingan untuk mewujudkan ekosistem aman dan damai dalam kehidupan bermasyarakat sama ada peringkat tempatan, serantau ataupun global.

Dalam isu jenayah *hirabah*, Shaykh Abdullah bin Bayyah berpendapat bahawa jenayah ini tidak hanya berlegar kepada satu pentakrifan konsep yang kecil dan terhad. Menurut beliau, setiap perbuatan keganasan yang membawa kepada mengganggu dan menggugat keamanan, akan dikira sebagai satu jenayah. Pendapat beliau ini adalah selari dengan pendapat mazhab Maliki. Tambahan pula, berasaskan realiti semasa yang memperlihatkan pelbagai jenis jenayah yang semakin berleluasa dan tidak terbandung. Berasaskan senario ini, Shaykh Abdullah memasukkan jenayah-jenayah baharu yang tidak ada ketetapan secara khusus dalam nas, sebagai salah satu daripada jenayah *hirabah*. Sebaliknya, jika konsep dan pentakrifan jenayah *hirabah* dikecilkan ruang perbahasannya, maka konsep ini akan membawa kepada penyempitan dalam pemakaian nas. Ini bermaksud, nas daripada al-Quran dan al-Sunnah dilihat tidak mampu memberi penyelesaian terhadap isu dan keganasan yang berlaku pada zaman sekarang. Tambahan yang lebih buruk lagi, apabila sumber Islam ini sebaliknya dilihat sebagai suatu punca keganasan seperti yang digunakan oleh golongan pelampau agama (pengganas) walaupun pada dasarnya tindakan itu bertentangan dengan Islam (Abdul Razak et al., 2018). Natijahnya, peperangan dan keganasan akan berleluasa dan keamanan akan tergugat disebabkan hukuman yang ringan tidak mampu mencegah perbuatan keganasan ini. Umat Islam akan menjadi mangsa kepada

pertumpahan darah dan membawa kepada terkorbannya nyawa-nyawa orang yang tidak bersalah.

Dalam perbahasan isu jenayah *bughah*, Shaykh Abdullah sekali lagi mentarjih dan memilih pendapat daripada mazhab Maliki yang turut meluaskan konsep mengingkari pemerintah sepertimana meluaskan konsep *hirabah*. Menurut mazhab Maliki, untuk dihukum sebagai *bughah*, memadai dengan sekumpulan manusia yang mengingkari pemerintah dan bertujuan untuk memastikan pemerintah tersebut meletak jawatan. *Bughah* tidak mensyaratkan sama ada pemberontak tersebut seorang atau ramai (al-Zarqani, 2012). Oleh itu, dapat dilihat di sini bahawa indeks penetapan jenayah di antara *hirabah* dan *bughah* adalah sama di sisi Shaykh Abdullah. Hal ini bahawa setiap perbuatan yang dilihat mampu memberi kesan kepada keamanan dan menggugat keharmonian hidup, akan dikira sebagai satu jenayah yang berat. Hasilnya akan dikenakan hukuman yang berat sebagai langkah mengekang jenayah dan keganasan tersebut daripada berleluasa dan menjadi semakin buruk.

Dalam isu jenayah kerosakan di muka bumi, Shaykh Abdullah (cenderung kepada pendapat mazhab Maliki), beliau juga turut mengiktiraf jenayah kerosakan di muka bumi sebagai salah satu bentuk jenayah dalam perundangan Islam. Hal ini kerana, bentuk jenayah ini hanya dipakai oleh fuqaha daripada mazhab Maliki. Berdasarkan konsep jenayah ini, setiap perbuatan atau tindakan yang boleh membawa kepada fitnah dan kerosakan, akan dikira sebagai jenayah. Pelaku tersebut akan dikenakan hukuman yang berat dan setimpal atas jenayah yang dilakukan. Justeru, perluasan konsep jenayah daripada sudut mazhab Maliki, antara faktor lain adalah melihat kepada kemaslahatan umat Islam pada zaman sekarang. Hal ini bermaksud, berasaskan pertimbangan masalah dan mafsadah, kerosakan di muka bumi dikira sebagai salah satu daripada bentuk-bentuk jenayah. Jika kerosakan di muka bumi tidak diiktiraf sebagai satu jenayah dalam Islam, nescaya tindakan untuk membendungnya tidak begitu diambil berat khususnya oleh pemimpin negara. Akibatnya, keganasan akan berleluasa, pertumpahan darah akan menjadi semakin serius dan umat Islam akan saling berperang serta bermusuhan. Hal ini kerana, tidak ada satu ketetapan hukuman yang berat dan serius daripada Islam

terhadap perbuatan tersebut melainkan hanya bergantung kepada budi bicara pemimpin.

Sehubungan itu, pandangan Shaykh Abdullah bin Bayyah (1999) tentang keamanan ini adalah sebagai gerak balas kepada tindakan keganasan segelintir penganut Islam yang diatasnamakan dengan jihad, namun tindakan mereka telah mencemarkan citra Islam sebagai agama perdamaian dan *rahmatan lil-alamin*. Pandangan beliau relevan sebagai ideologi-balas (*counter-ideology*) terhadap pandangan kumpulan pelampau agama dan tindakan keganasan. Di samping itu juga, seruan beliau kepada pembentukan keamanan yang merentasi batasan kaum dan aqidah (*ukhawah bashariyyah*) juga relevan dengan situasi politik global. Ini kerana dengan gagasan ini, keamanan global dapat dicapai dalam masyarakat dunia.

Rujukan

- al-Asfahani, A. (2009). Mufradat Alfaz Al-Quran, Beirut, al-Dar al-Shamiyah.
- al-Khraisha, L., et al. (2017). The Muslim 500: The World's 500 Most Influential Muslims 2018, Amman, Jordan: The Royal Islamic Strategic Studies Centre.
- Amal Madinah. (2017), Al-Imam Syeikh Abdullah bin Bayyah. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <https://sunnahmadinah.wordpress.com/2017/11/09/al-imam-syeikh-abdullah-bin-bayyah/>
- Abdul Razak M.I., Rahim R.A.A, Ramli M.A, Kahal S.M, Ratha R.A.M, (2018). Analisis fahaman ekstremis agama dan media sosial di Malaysia. Asian Journal of Environment, History and Heritage, 2, 91-103.
- Bakar, O. (2017). Malaysia dari Perspektif Ketamadunan: Sebuah Inspirasi dari Ibnu Khaldun. Jurnal Peradaban, (4), 1-18.

- Bayyah, A. (1999). *Amali al-Dilalat wa Majali al-Ikhtilafat, Arab Saudi: al-Maktabah al-Makkiyyah & Dar Ibn Hazm.*
- Bayyah, A. (1999). *Khitab al-Amn fi al-Islam wa Thaqafat al-Tasamuh wa al-Wi'am, Arab Saudi: Akadimiyah Nayif al-'Arabiyah li al-'Ulum al-Amaniah.*
- Bayyah, A. (2016). *Mashahid min al-Maqasid, Arab Saudi: al-Muwatta' li al-Nashr.*
- Bayyah, A. (2016). *Tanbih al-Maraji' 'ala Ta'sil Fiqh al-Waqi', Abu Dhabi: al-Muwatta' li al-Nashr.*
- Bayyah, A. (2018). *Tarjamah al-Allamah Abdullah bin Bayyah. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <http://binbayyah.net/arabic/archives/1417>*
- English Oxford Living Dictionaries, Peace. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <https://en.oxforddictionaries.com/definition/peace>
- Forum For Promoting Peace In Muslim Societies. (2017). *Biography H.E Shaykh Abdullah bin Bayyah. Diambil pada 20 Disember 2018 dari http://peacems.com/?page_id=236&lang=en*
- Islam Affairs. (2015). *Abu Dhabi's Network of Political Sufism: And its Implications on the Secutiy of Saudi Arabia. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <https://www.scribd.com/document/260515315/Abu-Dhabi-s-Network-Of-Political-Sufism-And-Its-Implications-On-The-Security-Of-Saudi-Arabia>*
- Kamus Dewan. Edisi Keempat (2005). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Manjud, M.M. (1996). *Al-Ab'ad al-Siyasiyah Li Mafhum al-Amn Fi al-Islam, Kaherah, Al-Ma'ahad al-Alami Li al-Fikr al-Islami.*

- al-Multaqa al-Fiqhi. (2007), Tarjamah al-Shaykh al-Allamah Abdullah bin Bayyah. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <http://www.feqhweb.com/vb/t1545.html>
- Naquiddin, A. (2016). Gagasan Pemikiran Syeikh Abdullah bin Bayyah Terjemahan Artikel Pilihan, Selangor: Nur Fattah Publication.
- Nor, M.R.M & Jalani, H. (2017). Konflik Selatan Thailand: Peranan Malaysia Sebagai Negara Jiran. *Jurnal Hadhari*, 9(1), 157-169.
- Pusat Rujukan Persuratan Melayu (2018). Aman. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <http://prpm.dbp.gov.my/Cari1?keyword=aman>
- Rahmah, U. (2016). Abdullah bin Bayah, Suara Moderat Islam dari Afrika. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <https://islami.co/abdullah-bin-bayah-suara-moderat-islam-dari-afrika/>
- Rahmah, U. (2018). Abdullah bin Bayah: Pelopor Moderasi dan Perdamaian. Diambil pada 20 Disember 2018 dari <https://bincangsyariah.com/khazanah/abdullah-bin-bayah-pelopor-moderasi-dan-perdamaian/>
- Rahman, S.K.A & Mohamad M.N. (2016). Reaksi dunia dan peranan PBB dalam menangani keganasan terhadap etnik Muslim Rohingya. *Islamiyyat The International Journal of Islamic Studies*, 38 (2), 165-174.
- Ramli, M.A, Razak M.I.A, Rahim R.A.A, Salleh M.Y.Y, Hassan, P, Jelani A.B & Zulkepli M.I.S. (2018). *Terrorisme Tiada Agama: Mencari Titik Perdamaian Antara Umat Beragama, Penyelidikan Serantau Islam dan Alam Melayu*. Kuala Lumpur: Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya.

Zakaria, Abi al-Husain Ahmad bin Faris. (1979). *Mu'jam Maqayis al-Lughah*, Beirut: Dar al-Fikr.

al-Zarqani, 'Abd al-Baqi bin Yusuf bin Ahmad bin Muhammad. (2012). *Sharh al-Zarqani 'ala Mukhtasar Sayyidi Khalil*, Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiah.